

WILFRED KOLS

GEKEND

VOORBIJ DE STEMMEN
DIE JE VORMDEN

Co.

AANBEVELINGEN

Als directeur van Charis Bible College heb ik Wilfred in de afgelopen jaren van dichtbij mogen meemaken als student. Inspirerend om te zien hoe zijn leven en geloof zichtbaar met elkaar verweven zijn. Voor een spreeкbeurt voor Gevangenezorg reed Wilfred naar een opgegeven adres wat hetzelfde adres bleek te zijn als dat van de bijbelschool die hij dagen daarvoor had opgezocht op internet. Hij was namelijk op zoek naar een plek om een nog steviger Bijbels fundament te krijgen. Zo mooi hoe God dat verlangen en de spreeкbeurt samen liet vallen. Dit boek is een eerlijk, puur maar bovenal geestelijk getuigenis van iemand die de weg van duisternis naar Licht is gegaan, en ontdekt heeft dat genezing niet ophoudt bij bekering. Na momenten van geestelijke ‘hoogte’ durft Wilfred stil te staan bij leegte, uitputting en de verleiding om opnieuw een masker te dragen – ook in de kerk, en in het dienen van God. Wilfred vraagt zich eerlijk af: ‘Ik was uit de gevangenis gekomen. Maar was de gevangenis ook uit mij?’ Het verhaal van Wilfred zal je helpen om woorden te vinden voor wat jij zelf misschien allang voelt: dat waarheid ruimte scheidt, en dat genade juist daar begint waar het masker af mag. Het lezen van *Gekend* zal tot zegen zijn voor iedereen die verlangt naar echtheid in het geloof. Ontdek dat je jezelf mag zijn en vind vanuit rust de bestemming die God voor je heeft.

Rachel Koelewijn, directeur Charis Bible College, Naarden

Wat opvalt in het werk en de woorden van Wilfred is hoe natuurlijk hij verbinding maakt met mensen. Of het nu gaat om een presentatie voor ondernemers, een gastles voor jongeren of het trainen van nieuwe vrijwilligers van Gevangenzorg Nederland in de basiscursus: telkens weer lijkt hij een sfeer te creëren waarin mensen zich gezien en veilig voelen om hun eigen verhaal te delen. In dit boek komt diezelfde kwaliteit duidelijk naar voren. Wilfred schrijft niet van een afstand, maar van binnenuit. Zijn manier van vertellen is persoonlijk en toegankelijk, en juist daardoor raakt het. Hij durft het aan om kwetsbaarheid niet uit de weg te gaan, en dat maakt dat zijn woorden blijven hangen. Lezers herkennen zich in de worstelingen die hij beschrijft, maar ook in het geloof en de hoop die daar doorheen klinken. Wat bijzonder is, is hoe zijn boodschap niet blijft steken in theorie of goede bedoelingen, maar doorwerkt in ontmoeting met de ander. Je krijgt als lezer het gevoel dat je wordt uitgenodigd om zelf stil te staan bij wat je gelooft, waar je mee worstelt en hoe je je verhoudt tot God en de ander. Kortom, dit is geen boek dat je alleen leest; het is een boek waarvan de inhoud meeneemt, omdat je als het ware bij Wilfred op bezoek geweest bent.

Hans Barendrecht, directeur Gevangenzorg Nederland

Ik ken Wilfred en Jennifer en hun mooie gezin inmiddels ruim drie jaar. Wilfred kwam op een dag met zijn dochter langs in Gemeente De Schuilplaats. Daarna stuurde hij mij zijn boek *Stem van duisternis, stem van licht*. Nog diezelfde week heb ik het gelezen. Ik was diep geraakt door zijn indrukwekkende verhaal en de krachtige manier waarop God hem heeft ontmoet toen hij alles wat hij had en wie hij

was kwijtraakte en in de cel belandde. Wilfred en zijn gezin bleven komen en werden later lid van onze gemeente. In die tijd hebben we hen beter leren kennen en gezien hoe God de bediening die Hij hun heeft toevertrouwd, heeft gezegend. Er gingen deuren open om zijn getuigenis op veel plekken te delen. Nu heb je zijn tweede boek in handen. Opnieuw word ik geraakt door de open en directe stijl waarmee Wilfred je meeneemt in de ontdekkingen die hij heeft gedaan. Veel mensen leven als een kopie van iemand anders, omdat ze denken dat ze niet goed genoeg zijn of niet aan een bepaalde standaard voldoen. Het gevolg is dat ze nooit volledig tot hun bestemming komen. In dit boek beschrijft Wilfred op een eerlijke en kwetsbare manier de levenslessen die hem hebben geholpen om te worden wie hij werkelijk is. *Gekend* zal je bemoedigen en helpen om de stem van de Vader te leren herkennen – de stem die bevestigt dat je Zijn geliefde zoon of dochter bent.

Frank Niehof, voorganger De Schuilplaats, Culemborg

Dit is een belangrijk boek, omdat het gaat over de belangrijkste vragen van het leven. Wie ben ik? Wie mag ik zijn? Iemand die deze grote vragen in een boek bespreekt, kan ik alleen vertrouwen als ik weet dat hij niet alleen de lichte kanten van het leven kent, maar ook de donkere. Iemand die aan de andere kant is geweest. En het heeft overleefd. Om gevonden te worden moet een mens eerst verdwalen. Wilfred is zo'n man. Hij kent de hoogten en de diepten; het licht en het donker. Hij weet als geen ander wat het is om van het leven te verliezen. En hoe vanuit verlies nieuw leven kan ontstaan. Hij is een man die is gestorven, nog tijdens zijn leven. En die vanuit die duisternis de weg naar het licht heeft ontdekt.

Zijn levensverhaal maakt dat ik hem vertrouw als gids voor de grote vragen van het leven. En daarbij is hij ook nog een bijzonder aimabele man, vriendelijk en vol vuur. Toen ik hem de eerste keer hoorde preken, sprong mijn hart op. Ik voelde wat hij zei. Hij bereikte mijn hart. Omdat hij sprak vanuit zijn hart. Ik beveel dit boek dan ook van harte bij je aan. Laat de lessen je leven verrijken en met je meereizen. Het zal je leiden naar het Licht.

**dr. Henk Stoorvogel, oprichter van de Vierde Muskietier, coach,
auteur, bestuurslid van Stichting Opwekking**

Wilfred Kols is een ervaringsdeskundige. Op eenvoudige wijze maakt hij duidelijk wat velen van zijn leeftijdsgenoten hebben gevoeld: de pijn van hun ouders, waarvan de ziel diep geraakt is. Vernederd hebben ze zich gevoeld, door de Nederlandse regering. Maar zij hebben zichzelf omhoog gehaald uit de diepte. Ze hebben de stem van de Herder gevolgd. Zij kennen zijn stem en hebben ernaar geluisterd en zijn Hem gevolgd. Hij zal hun het eeuwige leven geven. Zoals onze vaders soldaten waren, en omgeschoold werden tot soldaten van de Heer om het Evangelie te brengen aan hun landgenoten, zo brengt de schrijver zijn ervaring van hoopgevende redding over aan gevangenen. Hij weet wat voor pijn zij voelen, hij heeft die ook gevoeld, weet óók de weg om uit dat dal van ellende te komen. Hij heeft niet alleen geluisterd naar de stem van mensen, maar ook naar dé stem van zijn Heer, die hem inzet voor het heil van zijn oud-lotgenoten. Hoe wonderbaarlijk zijn toch Gods wegen!

**Otto Matulesy, synodevoorzitter van de Geredja Indjili Maluku
(de Molukse Evangelische Kerk)**

GEKEND

Voorbij de stemmen die je vormden

Copyright 2026 © Uitgeverij Gideon

Auteurs: Wilfred Kols en Anne Borkent

Omslagfoto: June Hehakaja

Lay-out omslag en binnenwerk: Jonathan Reining, Jore ontwerp

Jaar van uitgave: mei 2026

Uitgave: Gideon, Hoornaar, Nederland

www.gideonboeken.nl

ISBN: 9789059993310

NUR: 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een databank, of doorgegeven in welke vorm of op welke wijze dan ook – elektronisch, mechanisch, gekopieerd, gescand of op enige andere wijze – behalve voor korte citaten in recensies of artikelen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Dit boek draag ik op aan mijn geliefde
vrouw Jennifer en aan onze kostbare
kinderen: Jisraël, Jaël en Jaylee.

Wanneer ik naar jullie kijk, stroomt mijn hart over
van liefde en dankbaarheid. Jullie brengen een vreugde
in mijn leven die ik niet in woorden kan vatten.

Jullie zijn voor mij het bewijs van Gods goedheid,
Zijn genade en Zijn trouw – elke dag opnieuw.

Jennifer, dank je wel voor wie je bent,
voor je liefde, je kracht en alles wat je draagt.
Je bent een geschenk van God in mijn leven.

Mijn lieve kinderen, jullie zijn mijn trots,
mijn vreugde en mijn hoop. God heeft jullie
aan mij toevertrouwd, en dat is een van de
grootste zegeningen die ik ooit heb ontvangen.

Ik hou meer van jullie dan woorden ooit kunnen
uitdrukken. Samen zijn wij een wonder van Gods liefde.

**‘Elke goede gave en elk volmaakt
geschenk is van boven en daalt neer
van de Vader der lichten.’**

JAKOBUS 1:17

INHOUD

Voorwoord | Bart Kuijpers 13

Inleiding | Van stem tot bestemming 15

Deel 1 | Wie ben je? 19

1 | De stemmen die ons vormen 21

2 | Als liefde stilvalt 35

3 | De last onder de glimlach 45

4 | Sterk lijken is niet sterk zijn 58

Deel 2 | Wie wil je zijn? 73

5 | De waarheid die bevrijdt 75

6 | Gezien zonder je te bewijzen 85

7 | De juiste volgorde 93

8 | Als het leven op de rem trapt 107

9 | Wanneer je lichaam stopt 117

10 | De spiegel van herstel 125

Deel 3 | Wie kun je worden? 137

11 | Tussen tralies en waarheid 139

12 | Opwekking in PI Leeuwarden 155

13 | Hoop over grenzen 166

14 | Wie jij kunt worden 184

Nawoord | Never give up hope 192

Dankwoord 196

Oproep 201

Over de auteur 202

INLEIDING

VAN STEM TOT BESTEMMING

Mijn eerste boek gaat over waar ik vandaan kom. Over de duisternis, de criminaliteit en mijn ontmoeting met Jezus in de gevangenis. Het is een verhaal van redding – van donker naar licht.

Dit boek gaat over wat daarna kwam. Na mijn bekering dacht ik: *dit is het dan*. Het nieuwe leven is begonnen. Maar ik kwam erachter dat redding niet het eindpunt is. Het is het begin. Want ook ná de bekering bleven de stemmen komen. Niet meer de stemmen van de straat. Niet de stemmen van de criminaliteit. Andere stemmen. Stillere stemmen. Maar net zo hardnekkig.

Wie ben jij eigenlijk? Ben je nou een pastor? Een evangelist? Een spreker? Een leider? Een vader? Of ben je gewoon een werker... of wat dan ook... een whatever het ook mag zijn?

Die stemmen kwamen niet altijd van buitenaf. Vaak kwamen ze van binnenuit. Op de momenten dat het stil werd. Na een dienst. Na een gesprek. Wanneer alles wegviel en ik alleen overbleef met mezelf.

Ik merkte dat ik mezelf probeerde vast te houden aan rollen. Aan titels. Aan wat ik voor anderen betekende. Alsof ik daarin mijn identiteit moest vinden. Elke keer liep ik vast. Want als je identiteit zit in wat je doet, raak je jezelf kwijt zodra dat wegvalt. Ik moest leren dat ik niet mijn titel ben. Niet mijn rol. Niet mijn prestaties. Zelfs niet hoe mensen mij zien.

Dit boek moest er komen omdat ik ontdekte dat mijn grootste strijd niet meer in mijn verleden lag. Maar in mijn identiteit. Door de jaren heen merkte ik dat ik bleef worstelen met

dezelfde vraag: wie ben ik nou echt? Gaat het om mijn functie? Om mijn titel? Of gaat het er uiteindelijk om dat ik vrede heb met wie ik ben – als kind van God, door Jezus Christus?

Ik begon te zien hoe subtiel het werkt. Hoe je ongemerkt waarde gaat halen uit hoe mensen je aanspreken. Hoe het iets met je doet als iemand je wel of juist niet ziet. Als je naam niet genoemd wordt. Als je niet gegroet wordt. Ik leerde mezelf de eerlijke vraag te stellen: waarom raakt dit mij zo?

Daardoor beseftte ik iets wat confronterend was, maar ook bevrijdend: zolang ik nog iets van anderen nodig heb, ben ik nog niet volledig vrij in wie ik ben. God liet mij zien dat echte rust niet zit in prestaties of erkenning van mensen. Maar in het besef dat ik al gekend ben door Hem.

Gekend. Dat woord is niet zomaar een titel. Het geeft een relatie aan. Hij kent mij. En dat maakt het persoonlijk. Niet afstandelijk. Een relatie tussen Vader en zoon. Ik ontdekte dit ten diepste in 2022, toen ik leerde zien dat Hij de 'Ik Ben' in mij is, en ik in Hem mag zijn. God zegt niet: word iets. Hij zegt: Ik Ben. Daardoor mag ik weten: ik ben gekend door de Ik Ben. Het gaat niet om mijn verleden, of om mijn fouten. Het gaat om wie Hij is en wie ik al ben in Hem.

Deze ontdekking ging niet zonder slag of stoot. Dit boek is rauw – op een andere manier dan mijn eerste boek. Niet de rauwheid van criminaliteit. Wel de rauwheid van eerlijk worden met jezelf. Ik dacht altijd dat ik sterk moest zijn. Altijd doorgaan. Altijd beschikbaar. Geen zwakte laten zien. Nee zeggen voelde als falen. Maar ik leerde – langzaam en pijnlijk – dat kracht er anders uitziet dan ik dacht. Dat het soms krachtiger is om eerlijk te zijn over je grenzen. Om jezelf niet voorbij te lopen. Om te durven kiezen voor wat echt nodig is.

Ik schrijf dit als iemand die elke dag leert opstaan. Stap voor stap. Er was een moment dat dit heel concreet werd. Na de

presentatie van mijn eerste boek was alles goed gegaan. Mensen waren geraakt. Mooie woorden werden gesproken. Maar toen ik thuiskwam, werd het stil. En ik voelde het meteen: leegte. Geen applaus. Geen mensen. Alleen ik met mijn gedachten.

Die stilte kende ik al langer. Van de gevangenis. Daar zat ik met de deur dicht, tussen vier muren. Geen afleiding, geen masker dat werkt, alleen mezelf. Mijn verleden. Mijn fouten. Mijn pijn. In het begin voelde die stilte zwaar. Alsof alles van me werd afgenomen. Maar juist daar begon iets te veranderen. Het was geen grote stem of bijzondere ervaring. Gewoon diep vanbinnen de stem die kwam: *Ik zie jou. Niet om wat je doet, maar om wie je bent.*

God riep mij vanuit stilte. Toen niemand keek en niemand klapte. In die stilte wilde Hij mij helen. En deze stilte heb ik leren omarmen. Want mijn identiteit wordt niet gevonden in wat ik doe, maar in Wie mij roept.

Mijn eerste boek laat zien dat ik werd bevrijd. Dit boek laat zien hoe ik leer leven in die vrijheid. Het gaat over echtheid. Over groeien. Over maskers afleggen en zwak durven zijn. Over leren dat kracht niet zit in sterk lijken, maar in echt zijn.

In dit boek vertel ik over de stemmen die mij vormden en hoe ik leerde ze los te laten. Over liefde die stilviel en rouw die mijn leraar werd. Over een systeem dat mijn waardigheid probeerde uit te wissen. Over maskers die niet beschermen maar isoleren. Over een lichaam dat drie keer brak en een geest die weigerde te stoppen. Over burn-outs die genade bleken. Over de waarheid die bevrijdt – van binnenuit. Over gevangnissen in Nederland en Indonesië waar ik hoop bracht en hoop ontving. Over het moment dat ik begreep dat ik niet hoeft te bewijzen dat ik geliefd ben – omdat ik al geliefd ben.

Dit boek is mijn reis. Maar ik geloof dat het ook de jouwe kan zijn. Ik schrijf het voor mensen die doorgaan. Sterk naar buiten,

Gekend

maar vanbinnen soms moe. Voor wie fouten heeft gemaakt, of dingen heeft meegemaakt die nog steeds worden megedragen. Voor wie zich afvraagt: wie ben ik eigenlijk? Voor degene die op zoek is naar zichzelf. Naar zijn identiteit. Naar wie hij of zij echt wil zijn. Voor de zoeker. De denker. De strijder. Voor degene die opnieuw wil beginnen.

Dit boek is voor jou. Omdat ik weet hoe het voelt. Je bent al gekend. Je bent al geliefd. Voorbij de stemmen die je vormden, wacht je bestemming.

En die bestemming ligt in Hem.

DEEL 1

**WIE
BEN
JE?**

1 | DE STEMMEN DIE ONS VORMEN

De eerste stem

Ik was een jaar of vijf toen ik op een ochtend wakker werd en naar de slaapkamer van mijn ouders rende. Het was nog vroeg. De lucht had die grijze kleur van net voor zonsopgang. Het huis was stil. Ik hoorde alleen het tikken van de klok in de gang en, ergens buiten, een vogel die begon te zingen. De deur van mijn ouders' slaapkamer stond op een kier. Ik duwde hem open. De scharnieren piepten zacht.

De kamer rook naar slaap. Naar de crème die mijn moeder 's avonds op haar gezicht smeerde – iets met rozen erin, een geur die ik nog steeds herken als ik ergens langsliep waar vrouwen parfum uitproberen. Het gordijn was dicht. Door een kier aan de zijkant viel een streep licht op het voeteneind van het bed.

Mijn vader was er niet. Hij was al weg, naar de fabriek. Zijn kant van het bed was leeg, de deken teruggeslagen. Ik kroop aan mijn moeders kant onder de dekens. Ze bewoog, mompelde iets, en sloeg haar arm om me heen. Ze trok me dicht tegen zich aan. Haar huid was warm. Haar haar kriebelde tegen mijn voorhoofd. Buiten begonnen meer vogels te zingen.

Ik lag daar, mijn hoofd tegen haar schouder, en ik wachtte. Op vier woorden. Simpele woorden. *Ik hou van je.*

Ze kwamen niet.

Ze aaide over mijn haar. Drukte me steviger tegen zich aan. Gaf me een kus op mijn voorhoofd. Na een tijdje stond ze op om ontbijt te maken. Ik bleef nog even liggen in het warme bed dat naar haar rook.

Ik was de jongste van het gezin. De enige jongen. De naam-

drager. ‘De oogappel van je moeder,’ zeiden de tantes als ze op bezoek kwamen. Ze knepen in mijn wangen en lachten naar mijn moeder, die dan glimlachte en niets zei.

Ik kreeg meer snoep dan mijn zussen. Meer speelgoed. Als ik iets had uitgehaald op school, nam mijn moeder het voor me op. ‘Hij is nog klein,’ zei ze dan. ‘Hij leert het nog wel.’

Maar die vier woorden hoorde ik nooit. Niet ’s ochtends als ik wakker werd. Niet ’s avonds als ik naar bed ging. Niet als ik verdrietig was of bang. Mijn moeder hield van me – dat voelde ik aan alles. Ze sprak het alleen nooit uit. Alsof de woorden te groot waren om hardop te zeggen.

Ergens vanbinnen voelde ik een leegte die ik niet kon benoemen. Ik was geliefd. Ik hoorde het alleen nooit. En een kind dat het niet hoort, begint te twifelen.

De stilte van mijn vader

Mijn vader werkte in een staalfabriek aan de rand van de stad. Hij vertrok elke ochtend voordat ik wakker werd. Soms hoorde ik de voordeur dichtslaan en even later het geluid van zijn brommer die startte en wegreed. Tegen de tijd dat ik beneden kwam voor ontbijt, was zijn stoel al leeg, zijn bord al afgewassen. ’s Avonds kwam hij thuis als het begon te schemeren.

Ik stond soms in de deuropening van de keuken en keek naar hem. Hij waste zijn handen bij de gootsteen, langzaam en grondig, alsof hij een ritueel uitvoerde. Het water werd grijs van het vuil. De geur van metaal hing om hem heen – scherp en ijzerachtig, vermengd met machineolie en zweet.

Hij droogde zijn handen af aan de handdoek die naast de gootsteen hing. Altijd dezelfde handdoek. Altijd dezelfde beweging. Aan tafel at hij in stilte. Ik zat tegenover hem en keek naar zijn gezicht – de diepe lijnen rond zijn ogen, de strakke kaak, de mond die alleen openging om eten naar binnen te

brengen. Ik wilde iets zeggen. Vragen hoe zijn dag was geweest. Vertellen over school, over de tekening die ik had gemaakt. Ik deed het niet. En hij vroeg niets.

Soms hoorde ik het kraken van de groenten tussen zijn tanden. Soms verscheen er een glimlach om zijn lippen als hij iets at wat mijn moeder speciaal voor hem had klaargemaakt. Hij zei niets. Hij complimenteerde haar niet. Hij vertelde niet over zijn werk. Na het eten stond hij op en liep naar de woonkamer. Hij ging in zijn stoel zitten en las de krant, of hij staaarde voor zich uit. Later, als wij al lang in bed lagen, hoorde ik soms zijn voetstappen op de trap.

Ik wist niet wat het was om een vader-zoongesprek te hebben. Om naast hem op de bank te zitten en te praten. Om verbinding te voelen. Eén keer, ik was misschien acht, probeerde ik het. Het was een zaterdagmiddag. Mijn vader zat in de achtertuin op een krukje en repareerde een kapotte schep. Ik liep naar hem toe en ging naast hem op het gras zitten. ‘Wat doe je?’ vroeg ik.

‘De schep maken,’ zei hij, zonder op te kijken.

Ik keek naar zijn handen. Ze waren groot, met eelt op de palmen en zwarte randen onder de nagels die er nooit helemaal uitgingen.

‘Kan ik helpen?’

Hij schudde zijn hoofd. ‘Dit is geen werk voor jongens.’

Ik bleef nog even zitten. Hij zei niets meer. Na een paar minuten stond ik op en liep weg.

Zijn eigen geschiedenis bleef onbesproken. Wat hij had meegemaakt als stoere jongeman en KNIL-soldaat in Indonesië. De dingen die hij had gezien. Waarom hij naar Nederland was gekomen en hoe hij mijn moeder had ontmoet. Praten over het verleden was taboe.

Soms, ’s nachts, hoorde ik hem schreeuwen in zijn slaap.

Dan lag ik in mijn bed en luisterde naar de gedempte stem van mijn moeder die hem kalmeerde. De volgende ochtend werd er niet over gesproken. Pas veel later, toen ik zelf volwassen was, zou ik begrijpen wat achter die deur lag. Welke beelden hij met zich meedroeg. Welke geluiden hij nog steeds hoorde. Toen ik klein was, begreep ik alleen de stilte. En stilte voelt, voor een kind, als afwijzing.

De stem van een gewond volk

Buiten ons huis hoorde ik andere stemmen. In Kamp Vught, waar ik in de schoolvakanties logeerde bij mijn oom en tante. Daar klonk overal de stem van een gewond volk. Het kamp was een vreemde plek. Rijen barakken, oorspronkelijk gebouwd in de oorlog, nu bewoond door Molukse families. KNIL-soldaten die samen met hun vrouwen en kinderen naar Nederland waren gehaald, begin jaren vijftig, met de belofte dat ze snel zouden terugkeren naar een vrij en onafhankelijk Molukken.

Die belofte werd nooit ingelost. Nu, twintig jaar later, woonden ze nog steeds in deze barakken. Provisorisch, hadden ze ooit gezegd. Tijdelijk. Het tijdelijke was blijvend geworden.

Ik herinner me de geur van die barakken. Vochtig hout. Schimmel die in de hoeken groeide. De petroleumkachel die in de winter een dikke, olieachtige lucht verspreidde. De dunne muren waardoor je de burens kon horen – hun gesprekken, hun ruzies, hun muziek.

Mijn ooms en tantes waren oude mensen met vermoeide ogen. Mijn oom zat meestal buiten op een bankje en staaarde naar de lucht. Mijn tante was altijd in beweging – koken, was-sen, poetsen – alsof stilzitten te veel ruimte gaf aan gedachten. Als er volwassenen op bezoek kwamen, veranderde de sfeer. Dan kwamen de verhalen. Over de oorlog en wat erna kwam. Over de schepen die hen naar Nederland hadden gebracht.

Over de barakken waar ze werden ondergebracht. En dan kwam de woede.

‘Ze hebben ons verraden,’ zei een van mijn ooms, zijn stem hard en bitter. ‘Ze hebben ons gebruikt en weggegooid.’

De kinderen moesten dan stil zijn. We zaten in een hoek en luisterden. Hun bitterheid sijpelde in ons binnen, druppel voor druppel, zonder dat we het beseften.

‘Wij zijn de anak anak Maluku,’ zeiden ze. Kinderen van de Molukken. Geboren strijders.

Mijn helden waren de mannen die in actie kwamen. In 1975, toen ik vijf was, zag ik het voor het eerst op televisie. Een groep jonge Molukkers had een trein gekaapt bij Wijster. Dagenlang bleef de trein stilstaan op het spoor, omringd door politie en leger. De beelden gingen de hele wereld over.

Ik zat voor de televisie in de huiskamer en keek. Mannen met bivakmutsen. Geweren. Gegijzelden die met hun handen omhoog naar buiten kwamen. Onderhandelaars die heen en weer liepen.

De volwassenen om me heen keken ook. Sommigen met ingehouden adem. Anderen met iets wat leek op trots. ‘Ze doen tenminste iets,’ hoorde ik iemand zeggen.

Twee jaar later gebeurde het opnieuw. De Punt, 1977. Weer een treinkaping, dit keer gecombineerd met de bezetting van een basisschool. En daarna Assen, in 1978. Een provinciehuis bezet. Elke keer keek ik. En elke keer voelde ik iets groeien in mijn borst. Een soort opwinding. Een soort verlangen. *Zo wil ik ook worden*, dacht ik. *Sterk. Gevreesd. Iemand die terugvecht*. Die gedachte heeft me verhard.

De stem van het duister

Toen ik tien was, nam mijn moeder me mee naar Ambon. Het was de eerste keer dat ik het land van mijn voorouders zag. We

vlogen via Jakarta, en toen we uit het vliegtuig stapten, sloeg de hitte me in het gezicht als een natte handdoek. Een zware, vochtige warmte die aan je huid plakte en niet meer losliet.

Alles was anders hier. De geluiden – brommers, claxons, stemmen die riepen in een taal die ik half begreep. De kleuren – felgroene palmen, rode aarde, vrouwen in kleurige sarongs. De geuren – kruidnagel, verbrand hout, gebakken vis.

We logeerden bij familie in een huis met muren van beton en een dak van golfplaten. 's Nachts hoorde ik de regen erop kletteren als machinegeweervuur. Overdag was het zo heet dat ik nauwelijks kon bewegen.

Ik wist dat er iets zou gebeuren tijdens deze reis. Mijn moeder had het niet uitgelegd, maar ik voelde het aan de manier waarop ze naar me keek. Aan de gesprekken die ze voerde met familieleden in een mix van Maleis en Nederlands die ik niet helemaal kon volgen.

Op de derde avond werd ik naar de woonkamer geroepen. De kamer was schemerdonker. De ramen waren gesloten, de gordijnen dicht. Alleen een olielamp brandde in de hoek, en de vlam wierp grillige schaduwen op de muren. De lucht was zwaar van kretek – die zoete Indonesische sigaretten met kruidnagel.

Familieleden zaten langs de muren op plastic stoelen en op de grond. Mijn moeder was er. Ooms en tantes die ik amper kende. Een oude vrouw met gerimpelde handen die een soort gebed prevelde. In het midden stond mijn oom. Een kleine man, mager, met diepe groeven in zijn gezicht. Zijn ogen glansden in het lamplicht. 'Kom,' zei hij.

Ik keek naar mijn moeder. Ze knikte.

Ik liep naar het midden van de kamer. Mijn hart bonkte in mijn keel.

Mijn oom begon te prevelen. Woorden die ik niet verstond,

in een taal die ouder was dan het Maleis dat ik kende. Zijn stem was monotoon, ritmisch.

Hij haalde een fles tevoorschijn. Oud glas, met krassen. Er zat water in met kruiden – groene blaadjes en iets grijzigs op de bodem. Hij sprenkelde het over mijn hoofd. Het was koud. Het droop langs mijn gezicht, in mijn nek. Toen stopte hij kruiden in zijn mond. Hij kauwde erop, lang en langzaam. Hij boog zich naar me toe. Ik voelde zijn adem op mijn gezicht. Hij spuugde. De kruiden landden in mijn haar, op mijn voorhoofd.

Ik wilde wegrennen. Ik bleef staan. Ik moest hem vertrouwen, had mijn moeder gezegd.

‘Het is klaar,’ zei hij.

‘Je bent nu beschermd,’ zei mijn moeder. ‘De geesten van onze voorouders zullen over je waken.’

Die nacht lag ik in bed en kon niet slapen. De ventilator aan het plafond draaide piepend rond. Krekels, een hond die ergens blafte, stemmen in de verte. En toen voelde ik het. Een aanwezigheid.

In de hoek van de kamer stond iemand. Een grote gestalte. Breder en langer dan welke man ik ooit had gezien. Bewegingloos. Ik probeerde zijn gezicht te zien, maar dat lukte niet. Het was alsof hij geen hoofd had. Of alsof zijn hoofd was gehuld in een duisternis die dikker was dan de schaduw om hem heen. Mijn hart ging tekeer. Mijn handen grepen het laken vast.

Ik wilde schreeuwen, maar er kwam geen geluid uit mijn keel.

De gestalte bewoog niet. Hij stond daar maar. Minutenlang. Of misschien waren het seconden – ik wist het niet. En toen, heel langzaam, ebde de angst weg. Iets anders kwam ervoor in de plaats. Iets wat voelde als macht. Dit hoorde erbij. Dit was de bescherming.

Vanaf die nacht was hij er altijd. De grote donkere man